

Marek MATVIJA

Nesnesitelná blízkost: podivné mediální konfrontace

Centrum audiovizuálních studií FAMU

Marek Matvija předložil práci, která je promyšlená jak po stránce obsahu, tak i formy. Jejím myšlenkovým a současně strukturujícím základem je blízkost (téma) a kontrast (Polanského *Repulsion* a dokument *Místa mimo místa, periferie a centrum*, místo, k němuž je vázán bezdomovec, a „místa“ v internetových sociálních sítích). Kontrast je tu však přítomen rovněž, a to podstatným způsobem jako *ambivalence* – tak je tomu již v případě zvrtnosti *heimlich – unheimlich*, blízkosti přirozené a nepřirozené, identifikace jako cesty k sobě i jako odcizující vazby na cize vlastní parciální objekty atd. Tato struktura pak dovoluje jedno „přibližovat“ druhým: sociální vyloučení a psychózu hrdinky Polanského filmu, odlišnost tekutostí (velmi výstižný popis „oddenková struktura vztahů v rámci sociálních sítí, s. 13, označuje nerozlišitelně kontinuitu i diskontinuitu). Blízkost se osvětluje cizím, a to i v případě kontrastu hladkosti a trhliny. Místa mimo místa mohou být kdekoli. Toto strukturující jádro pak umožňuje přesné asociativní vazby napříč textem a je nosným podkladem pro závěrečnou úvahu o antiislamismu.

Předpokladem takto koncipované práce je znalost kontextů a precizní pozorování či interpretace na „mikroúrovni“. To by bylo možné doložit četnými příklady – například: externalizace probíhající v rámci komunikace prostředkované sociální sítí a skrze ni ustavování vlastní identity. Anebo: nemajetnost, opuštěnost a schopnost artikulace jazykové (sociální vyloučení a ztráta jazyka). Anebo: mobilní zařízení jako partner „po ruce“. Z těchto mikro-interpretací pak Marek Matvija formuluje – a to podle mého soudu přesně a výstižně – obecnější zjištění:

„Z více filosofického pohledu je blízkost spíše vlastností periferie než centra. Centrum je uspořádané, plné vlastních vnitřních hranic, dominantních funkcí a účelů. Oproti tomu je periferie, obrazně řečeno, kartotékou, jejíž lístky byly svezeny na jedno místo, tam rozsypány a zhněteny dohromady s lístky z úplně jiných druhů kartoték. Je to blízkost par excellence.“ (s. 38)

Inspirací je často Freud, Lacan či Žižek, ale Marek Matvija se těmto autorům nepodřizuje, spíše jich používá jako naznačení směru. Snad by bylo dobré (například pro účely publikace této práce) trochu doplnit (není vyloučeno, že „parciální objekt“ v souvislosti s Polanského *Repulsion* odkazuje k pracem Melanie Kleinové). A pokud jde o téma „praskliny“, nelze si nepřipomenout Fitzgeraldovu povídku „The Crack“ a její deleuzovskou interpretaci.

To však nejsou žádné výtky. Práce „Nesnesitelná blízkost“ je vysoce nadstandardní jak teoretickou úrovní, tak i zakotvením v reálné empirii – ukazuje, že teorie má smysl, není-li samoúčelná.

Práci hodnotím jako výbornou a doporučuji k obhajobě.

Miroslav Petříček
CAS FAMU

20. září 2019